

אגרת טו¹

ב"ה באדען ג' יום-טוב של שבט אשר[=יא ניסן] תרנ"ג

בני היקרים האהובים נ"י.

אנכי בא כעת לברך אתכם בשמחת יום-טוב.

מצות ויין קיבלנו כבר הביתה וגם מצות שמורות קבלתי מרוסיה. נשאר רק לבדוק מרור, ובערב יום-טוב יסע בני שמואל² למאטטעסדארף להביא מצות שמורה משם לסדר.

אהובי בני ר' שמחה, כמו שראית זאת בבית אבותיך תתאמץ לנהוג גם בביתך. ד' אישר אותך באשה חשובה אשר תנהל ביתך לפי רוחך. תדקדקו היטב בניקוי ושיטיפה ואל תטוש תורת אמך. גם בבדיקת חמץ בכל פינות וזוויות הבית בחדרים השונים, במטבח בפרוזדור בעליה ובמרתף, גם במרתף היין אשר מחוץ לבית, בדקדוק. וגם להקפיד על חורין וסדקין. אם לא לבד, אפשר לבדוק על-ידי שליח נאמן. עייפות אינה תירוץ כדי להקל, ומצוה בו יותר מבשלוחו. תהיו זהירים, כי הרי חמץ בפסח במשהו.

לפי האפשרות תשתדלו להתגבר על העייפות בסדר. תתחרו ביניכם להיות ערים ולא תתנמנו או תירדמו אלא תספרו את ניסי הקב"ה ונפלאותיו בשמחה ובששון ובגילה וברינה³.

1. מכתב לבנו הגדול ר' שמחה כהן שזה עתה נישא. כאן בן 30 שנה. התגוררו בנירנברג.

2. כאן בן 16 שנים, תלמיד בישיבת פרשבורג. בפרשבורג המרוחקת כ-60 ק"מ השגיח על אפיית המצות אותן סיפק גם לבניו הרחוקים בגרמניה. ולימים יספר נכדו הרב יעקב צבי כהן זצ"ל: "פעם הייתי עם הסבא בזמן אפיית המצות. כבר הייתי אז תלמיד בישיבה ועל סמך ידיעותי בענין מבחינת הלכה כבר היתה לי הבנה רבה לזהירות ולזריזות המיוחדת ולקפדנות של סבא, להוציא תחת ידו מצות למהדרין מן המהדרין. בעיר פרשבורג היו שתי מאפיות למצות, באחת היתה כל העבודה ממוכנת ובאחת עבדו ביד. המכונה היחידה שעמדה שם היתה מכבש, וגם אותו הניעו ביד. מובן שבמאפיה הזאת נאפו המצות שלנו, ומובן גם שעבור מילוי דרישותיו המיוחדות, שילם הסבא בכסף מלא, ופועלי המאפיה באו בקבלת דמי כיס רבים על שכרם, אשר צייתו כל-כך יפה להוראות הסבא.

לא חסך מכספו על-מנת להשיג מצות שמורה אפיוות בערב-פסח. בעיר באדען לא אפו ולכן הוא השיג במטרסדורף, עיירה במרחק של כ-100 ק"מ [דרומה], ומשם הובאו בשליח מיוחד. (כנראה באגרת, כשבניו של זקננו עוד היו בבית, שלח אותם ברכבת במיוחד להביא לו ממצות אלו שבמטרסדורף).

3. חתנו וממלא מקומו הרב שלמה פרידמן עתיד לכתוב: "התפעלות גדולה נרשמה בלב הרואים אותו בחיבתו ובשמחתו היתה עד להפליא בעשיית מצות ארבעה מינים ובמצות סוכה, ובוה פירש מאמר נעים זמירות דוד המלך ע"ה (תהלים סח, ד)

את מיטת ההיסב תכין לך כפי שראית זאת אצלינו. בשנה הראשונה תוכל לוותר על הקיטטעל ותלבש רק את ההייבכען [הכובע הלבן], אבל להבא תשתדל לתת את הסדר בקיטטעל.

למרור שוב לקחת חזרת, אבל חסה רק אם יש לך בן-אדם נאמן ומקפיד שיבדוק אותו כדין וכהלכה. תדקדקו בזיתים של מצה ומרור וכריכה כי הם מרמזים לדברים גדולים. מלבד זה יש מצה בזמן הזה דאורייתא.

אתה יכול אולי לקצר בסדר אם צריכים להתחשב במצב אשתך, אבל הלילה לא למהר ושלא יהיה עליך כמשאוי. כל מילה יש לתרגם ולפרש. תעורר את אשתך לשאלות ושתבקש ממך ביאור על כל דבר שאינו מובן לה. רק לא להירדם.

את ארבע כוסות יש לכתחילה לשנות עד הסוף ותקח יין רק מן המובחר. אם אפשר תזמין לך אורח הגון, ואם אין כזה אז תזמין פשוט, אבל תושב שיש לו בית ושולחן לעצמו לא נקרא במובן זה אורח.

בליל התקדש חג תשמח בשמחה רוחנית להודות ולהלל לד' שעשה לנו נסים ונפלאות ולאבותינו מעודם עד היום הזה. כל עצבות לא תהי חלילה ויש גם דמעות של שמחה אשר מעלים מן הגשמיות, והכל רק בדצה וחדוה. תקיים את כל המצוות הלילה הזה באהבה ובחבה וגם תעורר את אשתך לזה, והינזר בכל המאמצים מכל נמנום גם בליל ראשון וגם בליל שני.

בזמן הסדר אל תביט ואל תעיין בפירושים אלא תבאר לפי דעתך ולפי כוחך.

את כל השולחנות והארונות תכסה קודם בבגד אשר לא יישמט בקלות ועל זה את המפה. במטבח הטוב ביותר הם הלוחות (דיקט), אבל כדאי לקבוע במסמרים. אל תשכח לבטל חמץ אחרי השעה 10.

ישמחך ד' בשמחה של מצוה, שמחת עולם על ראשכם.

עוד יזכני ד' לראות בשמחתכם באהבת ויראת ד' כל הימים וחדות ד' היא מעוזכם ונועמו עליכם, ברכתו ישרה ביניכם ותדרכו עוז ותעצמות ויוסיף עמכם הפלא ופלא עדי יראו ויחזו ויכירו כל מכיריכם כי שם ד' נקרא עליכם וזרעכם יהיה כעל מים רבים לשם ולתהלה. ואזני

¹ 'וצדיקים ישמחו ויעלצו לפני ה' וישישו בשמחה', דהיינו שהצדיק עושה רושם בלב אחרים בשמחתו של מצוה שהוא לפני

הקב"ה שהוא משיש אחרים בשמחתו לעשות המצות באהבה ובשמחה, וזהו 'וישישו בשמחה'.

ישמעו בחסדכם וטובכם כל הימים עד נוביל שי למורא בבית הגדול והקדוש, ונזכה לאכול שם
מן הזבחים ומהפסחים במהרה בימינו.

כעתירת אביכם המחבק ומנשק אתכם בשמחה ובטוב לב כל הימים

בנימין זאב ב"ר שמואל הכהן